

J. M.
COETZEE

MAIKLO **K**
GYVENIMAS IR
LAIKAI

Sofoklis

J . M .
COETZEE

MAIKLO **K**
GYVENIMAS IR
LAIKAI

Antrasis pataisytas leidimas

Iš anglų kalbos vertė Violeta Tauragienė

KULTINĖS KNYGOS

Sofoklis

Vilnius, 2016

Pirmas dalykas, į kurį pribuvėja atkreipė dėmesį, kai padėjo Maiklui K išeiti pasaulin iš motinos įščių, buvo jo kiškio lūpa. Ji buvo užsiritusi kaip sraigės padas, o kairė šnervė atvipusi. Akimirką užstojusi vaiką nuo motinos, ji pražiodė tą mažylytį burnos pumpurą ir nudžiugo pamąčiusi, kad gomurys sveikas.

Motinai ji pasakė:

– Džiaukitės, tokie vaikai neša laimę visai šeimynai.

Bet nuo pat pradžių Anai K visiškai nepatiko ta nesuščiaupianti burna ir ta gyva rausva mėsa, taip priešais ją apnuoginta. Ją net nupurtė pagalvojus, kas joje augo visus tuos mėnesius. Vaikas negalėjo žįsti krūties ir alkanas rėkė. Ji pamėgino maitinti jį iš buteliuko, bet jis neėmė ir buteliuko, tada ji ėmė penėti jį šaukšteliu ir nekantriai suirzdavo, kai vaikas užsikosėdavo, užspringdavo, paskui pravirkdavo.

– Vaikui augant ta lūpa susiglaus, – pažadėjo jai pribuvėja. Bet lūpa nesusiglaudė arba susiglaudė labai mažai, o nosis neatsitiesino.

Ji imdavosi vaiką į darbą, nesiliovė ėmusi ir tada, kai jis jau buvo nebe kūdikis. Saugodavo nuo kitų vaikų, nes jų šypsenos ir šnabždesiai ją skaudino. Metai po metų, sėdėdamas ant paklotėlio, Maiklas K žiūrėdavo, kaip motina blizgina svetimų žmonių grindis, ir mokėsi būti ramus.

Dėl šitos fizinės kliaudos ir lėto mąstymo Maiklą po trumpo bandomojo laikotarpio motina atsiėmė iš

mokyklos ir atidavė į Huis Norenius prieglaudą Fore, kur jis praleido likusią vaikystės dalį išlaikomas valstybės kitų likimo nuskriaustų vaikų draugijoje, mokydamasis skaityti, rašyti, skaičiuoti, šluoti, šveisti, kloti lovą, plauti indus, pinti krepšius, medžio darbų ir kasti žemę. Kai jam sukako penkiolika metų, jis išėjo iš Huis Norenius ir tapo Keiptauno savivaldybės Parkų ir sodų padalinio 3b lygio sodininku. Praslinkus trejiems metams, pasitraukė iš Parkų ir sodų padalinio, kurį laiką nedirbo, tik gulėdavo ant lovos ir spoksodavo į savo rankas, vėliau Žaliojo turgaus aikštėje gavo viešųjų išviečių naktinio patarnautojo darbą. Vieną penktadienį, kai vėl vakarą ėjo iš darbo namo, požeminėje perėjoje jį užpuolė du vyriškiai, sumušė, nusegė laikrodį, atėmė pinigų, batus ir paliko gulėti be sąmonės, su prakirsta ranka, išnarintu nykščiu ir dviem lūžusiais šonkauliais. Po to atsitikimo jis metė naktinį darbą ir sugrįžo į Parkų ir sodų padalinį, kur pamažėle ėmė kilti tarnyboje ir tapo pirmojo lygio sodininku.

Dėl tokio veido K neturėjo draugių. Geriausiai jautėsi, kai būdavo vienas. Ir viename, ir kitame darbe vienvėdis jis turėjo sočiai, nors išvietėse jį slėgdavo ta tviskanti neoninė šviesa, atsimušanti nuo baltų plytelių ir sukurianti erdvę be šešėlių. Labiausiai jis mėgo parkus su aukštomis pušimis ir ūksmingais agapantais apželdintais takais. Kartais šeštadieniais jis nenugirsdavo vidurdienio pabūklo griausmo ir užsimiršęs dirbdavo pats vienas kiaurą popietę. Sekmadienio rytais miegodavo ilgai, o popietėmis lankydavo motiną.

Kai Maiklas K buvo jau perkopęs trečią dešimtį, vieną vėlyvą birželio rytą jam, grėbstančiam lapus De Valo

parke, buvo įteiktas laiškas. Jis buvo jo motinos, pasiekęs jį per trečias rankas: išrašyta iš ligoninės, ji prašė, kad jis atvyktų jos pasiimti. K padėjo įrankius ir nuvažiavo autobusu į Somerseto ligoninę, ten pamatė motiną sėdinčią saulėkaitoje ant suolo prie įėjimo. Ji buvo tvarkingai apsirengusi, tik batai stovėjo šalia. Išvydusi sūnų ji pravirko, prisidengusi ranka akis, kad kiti ligoniai ir lankytojai nematytų.

Jau daug mėnesių Aną K kankino baisiai tinstančios kojos ir rankos, vėliau ėmė tinti ir pilvas. Nebepajėgiančią vaikščioti ir vos įstengiančią kvėpuoti ją paguldė į ligoninę.

Penkias dienas ji išgulėjo koridoriuje tarp begalės nelaimėlių su durtinėmis, muštinėmis ir šautinėmis žaizdomis, negalėdama miegoti dėl jų aimanų, apleista slaugių, neturinčių laiko raminti seną moterį, kai visur aplinkui taip įspūdingai mirė jauni vyrai. Kai buvo atvežta, ją atgaivino deguonimi, vėliau gydė tinimą mažinančiomis injekcijomis bei piliulėmis. Tačiau prireikus anties, retai kada buvo kas ją paduoda. Ji neturėjo chalato. Kartą, kai pasieniu slinko į išvietę, ją sustabdė senas vyriškis pilka pižama, jis nešvankiai kalbėjo ir rodė savo grožybes. Kūno reikmės jai tapo kančių šaltiniu. Slaugių paklausta, ar išgėrė piliules, ji patvirtindavo, bet dažniausiai tai būdavo melas. Kvėpuoti jau buvo kiek lengviau, bet ėmė taip niezėti kojos, jog gaudavo prispausti rankas po savimi, kad suvaldytų norą kasytis. Trečią dieną ji ėmė prašytis išleidžiama namo, nors kreipėsi, aišku, ne į tą, į ką reikėjo kreiptis. O šeštą dieną braukė palengvėjimo ašaras, kad palieka tą kančių buveinę.

Registratūroje Maiklas K paprašė invalidų vežimėlio, bet jo negavo. Nešdamas motinos rankinę ir batus, prilaikė ją visus penkiasdešimt žingsnių iki autobuso stotelės. Ten rado ilgą eilę. Prie stulpo priklijuotas tvarkaraštis žadėjo autobusą kas penkiolika minučių. Jie išlaukė valandą; šešėliai išilgėjo, vėjas jau darėsi žvarbus. Nebeišgalėdama stovėti Ana K atsisėdo prie sienos, atkišusi priekin kojas kaip elgeta, o Maiklas saugojo vietą eilėje. Kai autobusas atvažiavo, laisvų vietų jame nebuvo. Maiklas įsikibo į turėklą ir laikė apglėbęs motiną, kad ji nesvirduliuotų. Buvo jau penkios, kai jie įėjo į jos kambarį Jūros kyšulyje.

Aštuonerius metus Ana K dirbo tarnaitė į pensiją išėjusio trikotažo fabrikanto ir jo žmonos penkių kambarių bute su vaizdu į Atlanto vandenyną Jūros kyšulyje. Pagal sutarties sąlygas ji privalėjo ateiti devintą ryto ir išbūti iki aštuonių vakaro su trijų valandų pietų pertrauka. Ji dirbo pakaitomis penkias arba šešias dienas per savaitę. Gaudavo mokamas dviejų savaičių atostogas ir turėjo kambarėlį tame pačiame name. Alga buvo padori, šeiminkai nepriekabūs, darbą gauti buvo sunku, tad Ana K nesiskundė. Bet prieš metus jai pradėjo svaigti galva, o pasilenkus suspausdavo krūtinę. Paskui įsimetė vandenligė. Bermanai vis dar laikė ją valgiui gaminti, trečdaliu sumažinę algą, o namų ruošai nusisamdė jaunesnę moterį. Kambarėlis, kuriame ji gyveno, priklausė Bermanams ir jie leido jai pasilikti. Vandenligė kankino vis labiau. Prieš patekdama į ligoninę ji nieko nebegalėjo dirbti ir kelias savaites nesikėlė iš patalo. Gyveno apnikta baimės, kad Bermanų labdara baigsis.

Jos kambarėlis po „Žydrosios pakrantės“ rezidencijos laiptais iš pradžių buvo skirtas laikyti oro kondicionavimo įtaisams, kurie taip ir nebuvo įrengti. Ant durų kabėjo lentelė su kaukole ir sukryžiuotais raudonais kaulais, su užrašu apačioje PAVOJUS – GEVAAR – INGOZI. Kambarėlyje nebuvo nei elektros, nei ventiliacijos, oras visada būdavo suplėkęs. Maiklas atidarė motinai duris, uždegė žvakę ir išėjo laukan, kol ji ruošėsi gulti į lovą. Tą pirmąjį vakarą po sugrįžimo ir visus kitos savaites vakarus jis praleido pas ją: pašildydavo ant žibalinės viryklės sriubą, darė viską, kaip mokėdamas, kad jai būtų patogų, atlikdavo visus būtinus darbus ir guosdavo glostydamas jai rankas, kai ji imdavo lieti ašaras. Vieną vakarą autobusai iš Jūros kyšulio nevažiavo išvis, ir jam teko miegoti ant demblio jos kambaryje užsiklojus paltu. Jis nubudo nakties vidury sušalęs į kaulą. Nebeįstengdamas užmigti ir negalėdamas išeiti dėl komendanto valandos, sėdėjo ant kėdės virpėdamas iki aušros, o motina dejavo ir knarkė.

Maiklas nemėgo to fizinio artumo, kurį ilgais vakarais jiedu abu buvo priversti kęsti mažyčiame jos kambarėlyje. Jį trikdė ištinusių motinos kojų vaizdas, ir jis nusukdavo akis, kai jam reikėdavo padėti jai išlipti iš lovos. Visos jos šlaunys ir rankos buvo nudraskytos (kurį laiką ji netgi užsimaudavo nakčiai pirštines). Bet jis nevengė nė vieno iš tų dalykų, kuriuos atlikti laikė savo pareiga. Klausimas, neduodavęs jam ramybės prieš daugelį metų pasislėpus už dviračių pasiūrės Huis Norenius prieglaudoje, o būtent: kam jis buvo paleistas į pasaulį, gavo atsakymą. Jis buvo paleistas į pasaulį, kad rūpintųsi savo motina.

Ar yra
kokia nors žmogaus gyvenimo
prasmė, klausia pagrindinis J. M. Coetzee
romano veikėjas sodininkas Maiklas K. Jis
nusprendžia, kad buvo paleistas į pasaulį tam, kad
slaugytų sunkiai sergančią motiną, ir ryžtasi nuvežti ją per
karo niokojamą šalį į gimtinę kaime. Pakeliui motina miršta ir
Maiklas lieka vienišas klajoti po karo zoną. Jis siekia tik vieno – kad
žmonės jam duotų ramybę, kad neverstų jo savo tarnu ir jį kurti
įstatymai nekalintų stovyklose, bet leistų auginti sodą... Paprasto vyro
kelionė tolyn nuo skurdo ir badmiriavimo neteikia vilties, kad jos gale bus
pasiekta būseną, kai gali gyventi iš to, ką duoda žemė. Ji tik atskleidžia
žmogaus būties silpnumą.

Taupus Nobelio premijos laureato J. M. Coetzee sakinytis pasako
nepaprastai daug. Autorių skaudina pilietinių karų varginamos
Afrikos realybė, rasinė nelygybė ir ribota individo laisvė būti
savimi.

Violetos Tauragienės vertimas subtiliai ir kūrybiškai
perteikia originalo tekstą.

**1983-iaisiais romanais pelnė
Bookerio premiją.**

www.sofoklis.lt

9 786094 441943